

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ
HAJDUK A PARTNEŘI

Společníci: Mgr. Bogdan Hajduk (č. osv. ČAK 4884) JUDr. Marek Jakubík (č. osv. ČAK 9717)
Mgr. Piotr Adamczyk (č. osv. ČAK 11638) Mgr. Richard Koliba (č. osv. ČAK 12346)

Zaměstnaní advokáti: Mgr. Tomáš Jakubík (č. osv. ČAK 12536) Mgr. Karla Chwistková (č. osv. ČAK 14050) Mgr. Martin Tomala (č. osv. ČAK 14535)

Zlínský kraj
třída Tomáše Bati 21
761 90 Zlín

Právní analýza jednotlivých otázek a důsledků neplatnosti smlouvy o převodu části podniku, související otázky

V Českém Těšíně dne 7. září 2015

I. Věcný obsah

Věcný obsah	2
Předložené podklady	3
Úvod	4
Právní režim smlouvy o převodu části podniku	5
Zvláštní otázky a jednotlivé důsledky neplatnosti smlouvy o převodu části podniku, související otázky	6
<i>Portfolio uzavřených smluvních vztahů a jejich vypořádání</i>	<i>6</i>
<i>Zaměstnanecké otázky</i>	<i>10</i>
<i>Majetkové vyrovnání stran neplatné smlouvy o převodu části podniku</i>	<i>13</i>
<i>Odpovědnostní nároky</i>	<i>18</i>
<i>Dopady neplatnosti převodní smlouvy do sféry účetnictví a daně z příjmů</i>	<i>26</i>
<i>Problematika předmětu podnikání a související otázky</i>	<i>28</i>
<i>Procesní náležitosti a návrh postupu vzájemného vyrovnání</i>	<i>30</i>
Závěr a doporučení	32
Zdroje	33

II.

Předložené podklady

- ❖ Smlouva o prodeji části podniku uzavřená mezi Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. coby prodávajícím a Zlínská vodárenská, a.s. jakožto kupujícím, ze dne 30. 4. 2004
- ❖ Smlouva o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury mezi Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. coby pronajímatelem a Zlínská vodárenská, a.s. jakožto provozovatelem, ze dne 30. 4. 2004
- ❖ Smlouva o umístění účelového finančního plnění mezi Zlínská vodárenská, a.s. coby poskytovatelem a Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. coby zprostředkovatelem a Městem Brumov-Bylnice jakožto příjemcem, ze dne 19. 5. 2004
- ❖ Smlouva o společném postupu mezi Zlínská vodárenská, a.s. a Městem Brumov-Bylnice a Vodovody a kanalizace Zlín, a.s., ze dne 23. 4. 2004
- ❖ Smlouva o provozu kanalizace pro veřejnou potřebu ve vlastnictví Statutárního města Zlín mezi Statutárním městem Zlín coby vlastníkem a MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ, a.s. coby provozovatelem, na období 10 let od 1. 1. 2012
- ❖ Dohoda o vypořádání vzájemných vztahů mezi Statutární město Zlín a Jižní vodárenská, a.s.
- ❖ Obchodní strategie VEOLIA Water z roku 2003, kalkulace vodného a stočného od roku 2006
- ❖ Žaloba o určení neplatnosti usnesení valné hromady, ze dne 16. 7. 2004 (navrhovatel – Compass Capital Consult, s.r.o.)
- ❖ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 5 Cmo 109/2012-1235, ze dne 21. 9. 2012 (vyslovení neplatnosti VH konané 28. 8. 2002), rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 5 Cmo 112/2012-1353, ze dne 21. 9. 2012 (vyslovení neplatnosti VH konané 4. 11. 2003), rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 5 Cmo 108/2012-856, ze dne 21. 9. 2012 (vyslovení neplatnosti VH konané 8. 6. 2005) a rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 5 Cmo 106/2012-773, ze dne 21. 9. 2012 (vyslovení neplatnosti VH konané 2. 6. 2008)
- ❖ Usnesení Krajského soudu v Brně, č. j. 9/50 Cm 53/2004-754, ze dne 11. 2. 2010 (vyslovení neplatnosti VH konané 30. 4. 2004) a usnesení Krajského soudu v Brně, č. j. 9/50 Cm 53/2004-3077, ze dne 14. 3. 2014 (opětovné vyslovení neplatnosti VH konané 30. 4. 2004 po podaném opravném prostředku)
- ❖ Zápis z jednání představenstva společnosti Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. ze dne 19. 3. 2004, zpráva představenstva společnosti Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. k návrhu smlouvy o prodeji části podniku
- ❖ Zápis z jednání mimořádné valné hromady Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. ze dne 30. 4. 2004
- ❖ Stanovy Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. z roku 2001
- ❖ Zápis z jednání zastupitelstva města Brumov-Bylnice ze dne 22. 4. 2004

III. Úvod

Mimořádná valná hromada společnosti Vodovody a kanalizace Zlín, a.s., se sídlem Zlín, třída Tomáše Bati 383, PSČ 760 49, identifikační číslo: 494 54 561, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Krajským soudem v Brně, v oddíle B, vložka 1169 (dále jen „**VaK Zlín**“) přijala dne 30. 4. 2004 usnesení o schválení návrhu smlouvy o prodeji části podniku VaK Zlín společnosti Zlínská vodárenská, a.s., se sídlem Zlín, Tř. T. Bati 383, PSČ 760 49, identifikační číslo: 270 76 288 (tato zanikla ke dni 31. 12. 2007 z důvodu provedení fúze sloučením s nástupnickou společností MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ, a.s., se sídlem Olomouc, Tovární 41, PSČ 779 00, IČ: 618 59 575; dále také jen „**MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ**“) a o pověření představenstva VaK Zlín uzavřít tuto smlouvu o prodeji části podniku bez zbytečného odkladu po splnění zákonem předepsaných povinností.

Proti tomuto usnesení valné hromady VaK Zlín bylo podáno několik návrhů na vyslovení neplatnosti tohoto usnesení, přičemž Krajský soud v Brně opakovaně rozhodl svým usnesením ze dne 11. 2. 2010, č. j. 9/50 Cm 53/2004-754, a usnesením ze dne 14. 3. 2014, č. j. 9/50 Cm 53/2004-3077 (po podaném opravném prostředku) ve smyslu, že navrhovanou neplatnost namítaného usnesení vyslovil, a to především s odkazem na nemožnost některých akcionářů vykonávat na této valné hromadě hlasovací práva z důvodu prodlení se splněním oznamovací povinnosti ve smyslu ust. § 183d zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v příslušném znění, a dále vzhledem k tomu, že napadené usnesení nebylo přijato zákonným počtem akcionářů. V současnosti v dané věci probíhá stále soudní řízení vzhledem k podanému odvolání k Vrchnímu soudu v Olomouci.

Dne 30. 4. 2014 došlo k uzavření smlouvy o prodeji části podniku mezi VaK Zlín coby prodávajícím a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) coby kupujícím, na jejímž základě byla kupujícímu převedena část podniku VaK Zlín tvořící samostatnou organizační složku spolu se ujednanými věcmi, právy a ostatními majetkovými hodnotami, za což se kupující zavázal uhradit VaK Zlín kupní cenu ve výši 83.288.000,- Kč (slovy: osmdesát tři miliony dvě stě osmdesát osm tisíc korun českých), dle dodatku č. 1 ke smlouvě o prodeji části podniku. Současně došlo mezi týmiž stranami k uzavření smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury, na jejímž základě si kupující coby nájemce pronajal od VaK Zlín vodovodní a kanalizační sítě ve vlastnictví VaK Zlín. Tyto dvě smlouvy byly dle výslovných ustanovení obsažených v obou smlouvách propojeny skrze vzájemnou právní závislost dle ust. § 275 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v příslušném znění. Celá transakce byla dále doprovázena uzavřením dalších smluvních vztahů.

Účelem této právní analýzy je posoudit jednotlivé otázky a důsledky případné neplatnosti smlouvy o převodu části podniku v důsledku vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, jež schválila návrh jejího znění, zejm. pokud jde o portfolio uzavřených smluvních vztahů, zaměstnanecké otázky, majetkové vyrovnání stran neplatné smlouvy, odpovědnostní nároky a dopady neplatnosti smlouvy do sféry účetnictví a daně z příjmů. Rozebrány budou také související otázky ohledně předmětu podnikání a některé procesní náležitosti a návrh postupu vzájemného vyrovnání.

IV.

Právní režim smlouvy o převodu části podniku

S ohledem na to, že s účinností ode dne 1. ledna 2014 došlo k přijetí nového zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „**NOZ**“), který zrušil celou řadu stávajících právních předpisů, včetně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník či zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, je potřeba na prvním místě před podrobnějším rozbohem uvážit, zda se posuzovaná problematika bude řídit podle dosavadní právní úpravy účinné do 31. prosince 2013 či dle právní úpravy nové.

Přechodné ustanovení k NOZ, konkrétně ustanovení § 3028 odst. 1 NOZ obecně stanoví, že nový zákon se použije na práva a povinnosti vzniklá ode dne nabytí jeho účinnosti, tj. ode dne 1. ledna 2014. Dále pak dle ustanovení § 3028 odst. 2 NOZ, není-li stanoveno jinak, se ustanoveními nového zákona řídí i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se posuzují podle dosavadních právních předpisů. V ustanovení § 3028 odst. 3 NOZ je pak uvedeno, že jiné právní poměry (mj. smluvní vztahy) vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (*pozn. NOZ*), se řídí dosavadními právními předpisy.

S ohledem na skutečnost, že příslušná smlouva o prodeji části podniku byla uzavřena za účinnosti předchozích právních předpisů, zejména zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v příslušném znění (dále jen „**ObchZ**“), aplikuje se na problematiku této smlouvy přechodné ustanovení § 3028 odst. 3 NOZ citované výše a tedy pro následující výklad ke smlouvě o prodeji části podniku bude rozhodující právní úprava ObchZ a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v příslušném znění (dále jen „**OZ**“), byť byly tyto k datu 1. ledna 2014 zrušeny. Případy aplikace NOZ či zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích; dále jen „**ZOK**“) budou uvedeny přímo v textu analýzy; půjde především o statusové otázky právnických osob, které dle ustanovení § 3028 odst. 2 NOZ budou v některých případech posuzovány dle nových předpisů, když se jedná o tzv. práva osobní, byť práva právnických osob.

V.

Zvláštní otázky a jednotlivé důsledky neplatnosti smlouvy o převodu části podniku, související otázky

A.

Portfolio uzavřených smluvních vztahů a jejich vypořádání

V případě absolutní neplatnosti smlouvy o převodu části podniku je potřeba vypořádat nastalou situaci z hlediska existujících smluvních vztahů. Při tomto výkladu je potřeba odlišit, k jakým smluvním vztahům se má vypořádání vztahovat, tedy zda k těm, jež měly přejít na Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) v důsledku smlouvy o prodeji části podniku (dále jen „**převodní smlouva**“), či zda mají být vypořádány smluvní vztahy vzniklé až po prodeji části podniku z činnosti prováděné tímto kupujícím. Jak bude blíže popsáno níže, ohledně pohledávek a dluhů vzniklých před prodejem z činnosti VaK Zlín v případě absolutní neplatnosti převodní smlouvy platí, že vztahy VaK Zlín k dlužníkům a věřitelům spojených s převáděnou částí podniku jsou stejné, jako kdyby ke smlouvě o převodu části podniku nikdy nedošlo. Oproti tomu, v případě dluhů a pohledávek vzniklých z provozu podniku v době, kdy jeho činnost provozoval Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ), je potřeba věc posoudit odlišně. Pro lepší přehlednost bude proto následující posouzení rozděleno dle povahy smluvních vztahů z hlediska jeho vzniku.

1. Smluvní vztahy, jež měly přejít dle smlouvy o převodu části podniku

Podle ust. § 477 odst. 1 ObchZ, na kupujícího ze smlouvy o prodeji (části) podniku přecházejí všechna práva a závazky, na které se prodej vztahuje; dle následujícího se pak přechod pohledávek řídí ustanoveními o postoupení pohledávek. Dále dle ust. § 477 odst. 4 ObchZ kupující je povinen bez zbytečného odkladu oznámit věřitelům převzetí závazků a prodávající dlužníkům přechod pohledávek na kupujícího. V převodní smlouvě jsou obsaženy tato ustanovení reflektující klauzule, především v článku III. a článku VII. (7.4 a 7.7).

V návaznosti na právní dopady absolutní neplatnosti smlouvy lze konstatovat, že **absolutní neplatnost smlouvy o převodu části podniku značí, že předpokládané účinky této smlouvy nikdy nenastaly, mimo jiné nikdy nedošlo k přechodu práv a závazků, které měly přejít s prodávanou částí podniku, což znamená, že se Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) nikdy nestala věřitelem uvedených pohledávek a dlužníkem specifikovaných dluhů**, a tedy za oprávněného či zavázaného z těchto pohledávek a závazků má být po celou dobu považován VaK Zlín. Nutnou otázkou k zodpovězení zde je, jak vypořádat plnění, k nimž došlo v průběhu více než deseti let, po kterou se mělo za to, že převodní smlouva předpokládané účinky působí.

Domnívám se, že při nastíněném posuzování se lze opřít právě o odkazovanou úpravu postoupení pohledávky zakotvenou v ust. §§ 524 až 530 OZ a k této vyloženou judikaturu. Za přiměřeného

použití ust. § 526 odst. 1 druhá věta OZ na danou situaci platí, že dokud není přechod pohledávky oznámen prodávajícím nebo prokázán kupujícím, může se dlužník zprostit povinnosti hradit závazek plněním prodávajícím. Nesplnění oznamovací povinnosti má tedy za následek, že dlužník může plnit původnímu vlastníkovu části podniku jako věřiteli, po provedení notifikace pak již pouze vlastníkovu novému. Povinnost informovat dlužníky VaK Zlín o přechodu pohledávek stíhá prodávajícího. Vycházím dále z toho, že tato byla náležitě splněna.

Při absolutní neplatnosti převodní smlouvy nedošlo k přechodu pohledávky na kupujícího; oznámení změny věřitele na tom nemůže nic změnit. Na ochranu dlužníků však Nejvyšší soud opakovaně dovodil, že *„oznámením o postoupení pohledávky, adresovaném dlužníku, vyvolá postupitel změnu osoby oprávněně přijmout plnění a také na sebe bere riziko vyplývající z toho, že i v případě neplatnosti (nebo dokonce neexistence) smlouvy o postoupení pohledávky splní dlužník dluh třetí osobě (postupníku) s účinky i pro postupitele. Samotným postoupením pohledávky však nedochází k jiné změně závazku, než v osobě věřitele, a v případě že smlouva byla neplatná, dochází k tomu, že k věřiteli přistupuje další osoba oprávněná přijmout plnění s účinky i pro (původního) věřitele.“*¹

Při aplikaci těchto závěrů na danou situaci lze uzavřít, že dlužník, jehož dluh vůči VaK Zlín měl přejít smlouvou o převodu části podniku na Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ), a jenž byl informován o přechodu této pohledávky v souladu se zněním převodní smlouvy a právních předpisů, splnil tento svůj dluh řádně tehdy, pokud jej uhradil Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ), ačkoliv tato se nikdy nestala řádným majitelem této pohledávky. Následné vypořádání je pak na stranách neplatné převodní smlouvy.

Pokud jde o opačnou situaci, tedy stav, kdy Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) plnila vůči třetím osobám závazky, o nichž se domnívala, že na ni přešly na základě smlouvy o převodu části podniku, ačkoliv by tomu v důsledku absolutní neplatnosti převodní smlouvy nedošlo a nebyla tak povinna plnit, je závěr následující. Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) se nestala dlužníkem z těchto závazků, neboť nedošlo k platnému přechodu závazků. Pokud pak plnila, představuje toto plnění bezdůvodné obohacení. Vzniklé bezdůvodné obohacení však nemá být vymáháno na věřiteli, jemuž bylo poskytnuto, nýbrž na původním dlužníkovu, tj. VaK Zlín. Tento závěr lze dovodit z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2011/2007, dle něhož *„...je-li smlouva o převzetí dluhu (...) absolutně neplatná, může se přijímatel, který převzatý dluh věřiteli uhradil namísto původního dlužníka, domáhat vrácení tohoto plnění vůči původnímu dlužníku, nikoliv po věřiteli.“*; v jiném případě pak Nejvyšší soud uvedl, že *„plnění, které účastníci neplatné smlouvy v souladu s ujednáním obsaženým ve smlouvě poskytli k rukám věřitele druhé smluvní strany, je totiž povinna vrátit smluvní strana a nikoliv její věřitel (...), a to především s odůvodněním, že „z ustanovení § 457 OZ vyplývá, že spočívá-li bezdůvodné obohacení v plnění na základě neplatné smlouvy, jsou ve vzájemném vztahu pouze její účastníci. To platí bez ohledu na to, zda se v souvislosti s plněním z neplatné smlouvy obohatil i někdo jiný nebo zda v souvislosti s plněním z této smlouvy došlo k bezdůvodnému obohacení i na úkor někoho jiného;*

¹ Srov. namátkou rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1277/2007.

*jinými slovy řečeno věcná legitimace, ať už aktivní nebo pasivní, je dána pouze na straně účastníků smlouvy.*²

Pokud tedy Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) plnila závazky vymezené ve smlouvě o převodu části podniku příslušným věřitelům, a tato bude shledána absolutně neplatnou, nebyla tak povinna takový závazek plnit a došlo tak na její úkor ke vzniku bezdůvodného obohacení. Jeho vypořádání pak proběhne mezi stranami neplatně uzavřené převodní smlouvy, nikoliv vůči věřitelům, kteří úhradu fakticky obdrželi.

Co se týče otázek promlčení shora uvedených nároků na vypořádání bezdůvodného obohacení, tyto nejsou předmětem této části analýzy.

2. Smluvní vztahy sjednané ze strany Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) po převodu části podniku

Úvodem lze konstatovat, že ObchZ neobsahuje výslovné ustanovení, jak postupovat v situaci, kdy dojde k absolutní neplatnosti smlouvy o převodu (části) podniku, pokud jde o následný vztah k dluhům a pohledávkám vzniklým z provozu podniku v době, kdy jeho činnost provozoval kupující, ač k tomu de facto oprávněn nebyl. V teorii lze nalézt dvojí přístup, a to přístup separační a integrační, jež se odlišují především v pohledu na práva a povinnosti, jež vznikly kupujícímu v době po uzavření smlouvy o prodeji podniku. Za užití prvního z nich je závěr takový, že práva a povinnosti ze smluv uzavíraných kupujícím z neplatné smlouvy o převodu části podniku vznikají pouze tomuto kupujícímu a nikoliv prodávajícímu, a tedy že prodávající je stranou jen těch smluv, které existovaly v době prodeje podniku a pouze v rozsahu těchto smluv.³ Dle druhého pak platí, že na prodávajícího přejdou takové závazky a pohledávky, které budou součástí podniku bez ohledu na to, zda byly součástí podniku ke dni jeho převzetí kupujícím nebo byly založeny právním jednáním, jež kupující učinil až v době, kdy byl vlastníkem podniku.⁴

Nutno však říci, že shora uvedené závěry nebyly vysloveny pro případ absolutní neplatnosti, nýbrž pro odstoupení od smlouvy o převodu (části) podniku, ježto dle ObchZ nemělo zpětné účinky; bohužel odpověď nedává ani soudní judikatura. Odkázat tak lze snad jen k ustanovení § 2182 NOZ, jež normuje následující: (1) *Odstoupí-li některá ze stran od smlouvy, přecházejí na prodávajícího pohledávky a dluhy, které k závodu náleží; z dluhů však prodávající nabývá jen ty, o jejichž existenci věděl nebo ji alespoň musel rozumně předpokládat. Neudělil-li věřitel souhlas k převzetí dluhu prodávajícím, ručí kupující za jeho splnění. Nabytí pohledávek prodávajícím se jinak řídí ustanoveními o postoupení pohledávek.* (2) *Kupující oznámí svým věřitelům a dlužníkům, jejichž pohledávky a dluhy prodávající nabyl, bez zbytečného odkladu, že závazek zanikl odstoupením od smlouvy.* Ač se i zde hovoří o odstoupení od smlouvy o

² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3042/2012.

³ Jiří Švestka, Ludvík Kopáč: K některým následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku, Právní rozhledy 2/1997, s. 66.

⁴ Daniel Křetínský: Ještě k následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku, Právní rozhledy 9/1997, s. 473.

převodu (části) podniku (nově závodu), mělo by být uvedené ustanovení analogicky aplikovatelné i na situaci absolutní neplatnosti, jak ostatně dovozují i autoři odborného komentáře.

Dle právě citovaného ustanovení by tak při vypořádání absolutně neplatné převodní smlouvy mělo dojít k tomu, že na prodávajícího přejdou pohledávky a dluhy náležející k podniku, tedy ty, které s podnikem věcně nebo ekonomicky souvisejí, zpravidla proto, že vznikly při provozu podniku; například závazky z úvěrů či dluhy z kupní ceny při koupi materiálu nebo přístrojů pro provoz podniku, pohledávky vůči zákazníkům apod. Pro jistotu opět upozorňuji, že míněny jsou pouze nově vzniklé dluhy a pohledávky při činnosti kupujícího, tedy ty sjednané po uzavření převodní smlouvy. Pokud jde o dluhy související s podnikem, přechází na prodávajícího dle tohoto ustanovení pouze ty, o nichž prodávající věděl nebo jejichž existenci mohl rozumně předpokládat; předpokládatelné jsou pak ty dluhy, které vznikají z běžného provozování podniku, kupříkladu platby za elektřinu a jiné energie, nájemné, ceny za dodávky surovin, atp.⁵ V této souvislosti navíc NOZ v zájmu ochrany věřitelů podniku předpokládá zákonné ručení kupujícího za dluhy vzniklé při jeho činnosti tehdy, nedošlo-li ze strany takového věřitele k udělení souhlasu k převzetí dluhu zpět prodávajícím. Současně je v ust. § 2182 odst. 2 NOZ zakotvena notifikační povinnost kupujícího poté, kdy dojde k přechodu pohledávek a dluhů na prodávajícího, o této skutečnosti informovat všechny dlužníky a věřitele, jež jsou tímto přechodem dotčeni.

Shora popsaná úprava se zcela jistě aplikuje na smlouvy uzavřené za účinnosti NOZ (tj. od 1. 1. 2014). Obdobné ustanovení však ObchZ, jímž se řídí i převodní smlouva, neobsahuje. **Vzhledem k nedostatku příslušné soudní judikatury zde není možné dospět k jednoznačnému názoru. Za sebe se přikláním k závěru, že ze smluv uzavřených Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) po uzavření převodní smlouvy je zavázána sama Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ), neboť šlo o její jednání coby podnikatele, a tedy že práva a povinnosti z těchto následně uzavíraných smluv na VaK Zlín automaticky nepřechází; oporou pro tento názor budiž nedostatek legitimity Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) v opačném směru za VaK Zlín jednat a vůbec absence výslovného ustanovení, které by VaK Zlín takto mělo zavazovat. Názor soudu v tomto však nelze předjímat.**

⁵ Tichý, L., Pipková P. J., Balarin, J.: Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 490.

B.

Zaměstnanecké otázky

Podle ust. § 480 ObchZ přecházejí práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům podniku z prodávajícího na kupujícího; takto rovněž stanoví článek III., odst. 3.1 převodní smlouvy. Absolutní neplatnost smlouvy o převodu části podniku pak má za následek, že nikdy nedošlo k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů tak, jak bylo zamýšleno.⁶

Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) se tak nikdy nestala zaměstnavatelem zaměstnanců, kteří měli na základě převodní smlouvy pod nového zaměstnavatele přejít. Dovedeno do důsledků, nemohla tak ani domněle přešlé pracovněprávní vztahy platně měnit či rušit. Ve světle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2006, sp. zn. 21 Cdo 20/2006,⁷ by měl zřejmě nastat stav, kdy se obnoví situace existující ke dni uzavření neplatné převodní smlouvy. V tomto duchu lze dospět k následujícím závěrům:

- Jde-li o zaměstnance, kteří měli přejít na Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) v důsledku převodní smlouvy, všechna práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům zaměstnaným ve VaK Zlín ke dni uzavření neplatné převodní smlouvy se obnovují do původního stavu, včetně práv a povinností k těm zaměstnancům, jejichž pracovněprávní vztah v období od uzavření smlouvy o prodeji podniku (jeho části) případně skončil; lze však nalézt i argumenty pro výklad, dle kterého by pracovní poměr založený VaK Zlín se zaměstnancem před uzavřením smlouvy o převodu části podniku nadále trval tehdy, byl-li sjednán na dobu neurčitou, v případě doby určité by pak skončil uplynutím doby, na kterou byl omezen – stávající soudní judikatura bohužel nedává v této věci jasnou odpověď;
- Na shora uvedeném nic nezmění skutečnost, že Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) takový pracovní poměr zaměstnance VaK Zlín vypověděla či přijala dodatky k pracovním smlouvám, kterými prováděla změny pracovních smluv založených VaK Zlín – na Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) nikdy nepřešlo postavení VaK Zlín coby zaměstnavatele z těchto smluv a nebyla proto oprávněna taková právní jednání činit;
- Žádný z uvedených závěrů se neuplatní tehdy, pokud jde o pracovní smlouvy uzavřené Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) se zaměstnanci po uzavření neplatné převodní smlouvy, tedy zaměstnance nové – tyto zaměstnala sama Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) a tito ani nepřejdou na VaK Zlín, neboť v důsledku neplatné převodní

⁶ Podotýkám, že tato úprava navíc dopadá pouze na zaměstnance podniku, nikoliv na členy statutárních orgánů společnosti, jejíž podnik se převádí (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1499/2009), a to na takové zaměstnance, jejichž pracovněprávní vztah s prodávajícím trval alespoň v den, kterým se stala smlouva o prodeji části podniku účinnou; skončil-li pracovněprávní vztah před tímto dnem, zůstávají práva a povinnosti prodávajícího (spočívající v dosud neuspokojených nárocích) vůči bývalým zaměstnancům smlouvou o prodeji části podniku nedotčena (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2220/2007).

⁷ Uvedené rozhodnutí se sice týkalo odlišné situace, a to odstoupení od smlouvy o prodeji části podniku, ale některé jeho závěry lze zřejmě vztáhnout i na případ neplatnosti takové smlouvy.

smlouvy se obnovuje stav ke dni uzavření neplatné převodní smlouvy a k tomuto dni ještě uvažované pracovní smlouvy uzavřeny nebyly.

Co se týče vztahu mezi zaměstnancem, jenž vykonával práci pro Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) coby domnělého zaměstnavatele a touto společností, je potřeba uvážit, zda v jejich případě nebyl založen tzv. faktický pracovní poměr existující vedle pracovního poměru tohoto zaměstnance s VaK Zlín. *Faktický pracovní poměr vzniká tehdy, začala-li fyzická osoba pro zaměstnavatele s jeho souhlasem pracovat, avšak v důsledku toho, že pracovní smlouva nebyla sjednána platně, zde nebyl právní úkon způsobilý založit pracovní poměr. Jestliže však nelze, byť i na jedné straně, dovodit ani existenci mlčky projevené, ale dané vůle uzavřít pracovní smlouvu (dohodu), nemůže na základě faktického dočasného přidělování práce vzniknout pracovní poměr jako vzájemně provázaný komplex práv a povinností, nýbrž jen dílčí (právem neaprobovaný) faktický vztah, který lze z tohoto důvodu ukončit jen bezformálně a vypořádat.*⁸

V posuzované situaci zřejmě nebylo o nové pracovní smlouvě mezi zaměstnanci a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ), jež by měla být uzavřena po převodu podniku jednáno, nýbrž bylo postupováno dle pracovních smluv uzavřených před uzavřením převodní smlouvy; mezi stranami nebyla vůle založit nový pracovní poměr, nýbrž setrvat na starém, jenž měl přejít spolu s částí podniku. Na základě právě řečeného pak lze uzavřít, že faktický pracovní poměr mezi zaměstnanci a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) ve shora vymezeném významu nevznikl, a naopak zde vznikl závazek z bezdůvodného obohacení spočívající v tom, že zaměstnavatelem zaměstnanců, kteří měli přejít dle smlouvy o převodu části podniku na Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ), zůstal VaK Zlín, avšak pracovníprávní nároky těchto zaměstnanců plnila Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ). Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) naopak byla beneficentem užitků vzniklých z výkonů těchto zaměstnanců. Tato skutečnost by měla být rovněž reflektována při vzájemném vypořádání bezdůvodného obohacení.

Možná je i situace, kdy Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) uzavřela novou pracovní smlouvu se zaměstnancem, který měl na základě převodní smlouvy přejít od VaK Zlín; zde se logickým jeví závěr, kdy z právního hlediska došlo k uzavření nového pracovního poměru, a to vedle předchozího s VaK Zlín.

Uzavírám, že při nastalé absolutní neplatnosti smlouvy o převodu části podniku dojde k situaci, podle níž na Zlínskou vodárenskou, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) nikdy nepřešla práva a povinnosti vyplývající z pracovníprávních vztahů k zaměstnancům vymezeným v převodní smlouvě; Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) tak nemohla platně právně jednat vůči těmto zaměstnancům ze vztahů založených ze strany VaK Zlín před uzavřením převodní smlouvy. V následujícím se nabízejí dva postupy, dle prvního se obnoví pracovníprávní vztahy ke všem zaměstnancům zaměstnaným ve VaK Zlín ke dni uzavření neplatné převodní smlouvy, dle druhého pak

⁸ Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2029/2009, ve znění uveřejněném na www.beck-online.cz.

jen k těm, kteří měli s VaK Zlín ke dni uzavření převodní smlouvy sjednán pracovní poměr na dobu neurčitou; vše v rámci původně sjednaných podmínek. Pokud však Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) uzavřela po datu účinnosti neplatné převodní smlouvy pracovní smlouvy s novými zaměstnanci, tito na VaK Zlín nepřejdou.

Závěrem konstatuji, že pro definitivní závěry nebyly k posouzení předloženy jednotlivé pracovní smlouvy a jiné pracovněprávní dokumenty dotčených zaměstnanců; nadto se jedná pouze o obecné argumentační závěry ve vztahu k posuzované problematice, z nichž řada otázek nebyla dosud judikatorně výslovně řešena, a nelze tak proto s konečnou platností předjímat závěry příslušného soudu.

C.

Majetkové vyrovnání stran neplatné smlouvy o převodu části podniku

V případě neplatnosti smlouvy o převodu části podniku se pro vypořádání uplatní ustanovení § 457 OZ, dle něhož je v případě neplatné smlouvy povinen každý z jejich účastníků vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Co se týče rozsahu tohoto vydání, odkazují na ust. § 458 OZ, jež zní:

(1) Musí být vydáno vše, co bylo nabyto bezdůvodným obohacením. Není-li to dobře možné, zejména proto, že obohacení záleželo ve výkonech, musí být poskytnuta peněžité náhrada. (2) S předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užitky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře. (3) Ten, kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil.

Jazykovým a logickým výkladem ust. § 458 odst. 1 OZ (srov. má být vydáno „vše co bylo nabyto“) je dovozováno, že vydáno má být to, co se obohacenému dostalo, nikoliv to, co poškozenému z bezdůvodného obohacení (ochuzenému) ušlo. Proto předmětem vydání bude to, o co se obohacený obohatil, tj. čím rozšířil svůj majetkový stav nebo to, o co se jeho majetkový stav nesnížil, ač by se tak při běžném chodu věcí stalo, a ochuzený tak naopak nemůže požadovat kompenzaci toho, co mu ušlo a čeho by teoreticky mohl dosáhnout tehdy, pokud by k bezdůvodnému obohacení nedošlo.⁹ Uvedené odlišuje institut bezdůvodného obohacení od problematiky náhrady škody.

Z hlediska rozsahu obohacení, jež má být vydáno, je rozhodující stav v momentě, kdy bylo bezdůvodné obohacení nabyto, tedy kdy k bezdůvodnému obohacení došlo.¹⁰ V případě neplatné převodní smlouvy a hlavních nároků z ní plynoucích půjde o moment úhrady kupní ceny a převodu části podniku. To, co si strany neplatné převodní smlouvy takto poskytly, musí si navzájem vrátit nezávisle na tom, zda a v jakém rozsahu jim ještě nějaký prospěch zůstal; na jejich povinnost vydat vše nemá vliv, co se následně s předmětem obohacení stalo, zda došlo ke snížení jeho hodnoty, byť vlivem času, atp.¹¹

Z neplatné převodní smlouvy se VaK Zlín obohatil především o jemu poskytnutou kupní cenu ve výši 83.288.000,- Kč, Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) pak na základě neplatné převodní smlouvy nabyla část podniku vymezenou v převodní smlouvě, kterou je povinna vrátit. V tomto rozsahu jsou rovněž obě strany povinny k vzájemnému vydání bezdůvodného obohacení.

A. Za účelem obnovení přechozího stavu má být v první řadě vydáno to plnění, které bezdůvodné obohacení představuje.

Přednost má tedy naturální plnění, naturální restituce. Teprve v případě, že to není dobře možné (objektivně hodnoceno), má být poskytnuta peněžité náhrada, tedy plnění peněžité. Poskytnutí peněžité náhrady přichází v úvahu nejčastěji, kdy majetkovým prospěchem byla určitá činnost či výkon nebo kdy

⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2001 sp. zn. 25 Cdo 845/99.

¹⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3603/2008.

¹¹ Srov. výše uvedený rozsudek nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2145/2004.

obnovení původního stavu je technicky vyloučeno z důvodu, že došlo ke spotřebování věci, nebo proto, že individuálně určená věc byla zničena či vydání původní věci je neúčelné s ohledem na jeho důsledky. K posouzení, zda a kdy je naturální restituce na místě, se vyjádřil již Nejvyšší soud ČSR, když uzavřel, že „...při úvahách, zda je vydání neoprávněného majetkového prospěchu ve smyslu ustanovení § 458 odst. 1 OZ dobře možné, je nutné přihlížet k důsledkům takové restituce na obou stranách, jakož i k ekonomickému hledisku, aby nedocházelo k navrácení v předešlý stav za cenu podstatného znehodnocení nebo dokonce zničení věcí, jež mají být vráceny a jež by mohly ještě sloužit vyhovujícím způsobem svému účelu na dosavadním místě,“ (...), a dále nelze pominout také „...náklady s tím spojené, jakož i o případné riziko dalších ztrát.“¹²

Peněžitá náhrada je na místě rovněž tehdy, není-li obohacený již vlastníkem věci, jež má být coby bezdůvodně nabytá vydána oprávněné osobě, totiž „závazek vzniklý z bezdůvodného obohacení nezaniká tím, že obohacený se předmětu obohacení zbavil (např. jej v mezidobí prodal, daroval, zničil apod.), případně, že v důsledku jiných okolností jím v době rozhodování soudu o nároku na vydání bezdůvodného obohacení již nedisponuje (např. jej ztratil, byl mu odcizen apod.), pokud tímto způsobem nedojde k vrácení předmětu obohacení tomu, na jehož úkor vzniklo; povinnost obohaceného podle § 458 OZ v takovém případě trvá s tím, že namísto vydání konkrétního předmětu obohacení nastupuje režim peněžité náhrady podle věty druhé tohoto ustanovení.“¹³ Korelativně s tímto závěrem pak platí, že dojde-li ke změně vlastnictví věci, jejímž prostřednictvím došlo k obohacení jedné osoby na úkor jiné, nepřechází na nabyvatele povinnost k úhradě takového bezdůvodného obohacení, a to z důvodu, že povinnost k vydání bezdůvodné obohacení se neváže k věci, představující předmět bezdůvodného obohacení, ale k osobě, jež se tímto plněním bezdůvodně obohatila.¹⁴

Tedy uzavírám, že v případě, kdy vydání některé konkrétní věci, která byla na základě neplatné převodní smlouvy druhé straně poskytnuta, není možné, ať už z důvodu, že věc byla zničena, spotřebována, ztracena, prodána či jinak zcizená, náleží za tuto věc peněžitá náhrada, k níž je povinen obohacený. Její výše má představovat protihodnotu toho, co nelze vydat, a to podle hodnoty věci v okamžiku, kdy bylo bezdůvodné obohacení získáno.¹⁵

Pro úplnost pak podotýkám, že shora uvedené závěry se aplikují pouze ve vztahu k předmětu bezdůvodného obohacení, čili k tomu, co mělo podle převodní smlouvy přejít na Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ). Pokud po uzavření byť neplatné převodní smlouvy Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) nabývala nějaký majetek svým jménem, kdy kupní smlouva byla splněna oběma stranami (čili takzvaně konzumována), není zde co vypořádávat. Uvedené koresponduje

¹² Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 4. 1975, sp. zn. 2 Cz 8/75.

¹³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 413/2000.

¹⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 29 Cdo 2631/2000 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2003, sp. zn. 33 Odo 258/2003.

¹⁵ Srov. Jiří Švestka, Jiří Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektiv Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009, str. 1350-1354.

s tím, co již bylo uvedeno výše, a tedy že pro vydání bezdůvodného obohacení je rozhodný stav v momentě, kdy bylo bezdůvodné obohacení nabyto.

- B. Odlišnou otázkou je pak záležitost investic ze strany Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) do majetku, který měl v důsledku převodní smlouvy přejít do jejího vlastnictví, k čemuž však v důsledku absolutní neplatnosti převodní smlouvy nedochází.

Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) tak de facto investovala do cizího majetku, a to bez právního důvodu. Soudní judikatura je zde poměrně ustálená, pokud jde o způsob stanovení výše takového nároku na kompenzaci bezdůvodně provedených investic vůči vlastníkovi věci, jemuž investicí vznikl prospěch. Takto je pro určení výše bezdůvodného obohacení vzniklého v důsledku bezdůvodné investice rozhodující hodnota zhodnocené věci v důsledku investice v návaznosti na předchozí stav, a nikoliv rozsah vynaložených investic. Jinými slovy, pro výši bezdůvodného obohacení, k němuž došlo investicemi do cizí věci, je rozhodující rozdíl mezi cenou věci před provedením investic a po něm vyčíslený ke dni vzniku bezdůvodného obohacení, tj. ke dni, kdy se majetková aktiva vlastníka zvýšila o hodnotu odpovídající zvýšení hodnoty věci.¹⁶ Ohledně způsobu vydání bezdůvodného obohacení odkazují na dříve uvedené závěry; investice je tedy zásadně třeba, stejně jako samotné neoprávněně získané hodnoty, vydat v naturální podobě, a jen jestliže to není objektivně možné, přichází v úvahu peněžitá kompenzace.¹⁷

Pokud tedy Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) prováděla investice ve vztahu k majetku VaK Zlín, má nárok na vydání bezdůvodného obohacení, které vzniklo VaK Zlín coby vlastníkovi v jejich důsledku, a to ve výši, v jaké provedené investice zhodnotily tento majetek, tedy o kolik se zvýšila cena majetku v důsledku takových investic oproti stavu před provedením investice; naopak není důležité, v jaké výši byly investice vynaloženy.

- C. Další kategorií k posouzení je problematika užitků, přitom užitky se rozumí všechno to, co věc poskytuje ze své právní povahy; v daném případě půjde opět o užitky reálně získané obohaceným, nikoliv o ty, které by snad bylo možné získat při neexistenci bezdůvodného obohacení.

U povinnosti obohaceného vydat užitky z bezdůvodného obohacení má pak význam nedostatek dobré víry obohaceného; předpokladem pro vydání užitků vzniklých z předmětu bezdůvodného obohacení je, aby ten, kdo se domáhá jejich vydání, prokázal, že obohacený nebyl v dobré víře, že majetek nabyt na základě platného právního titulu. V případě nárokování užitků zde tedy existuje podstatný rozdíl oproti nároku na vydání samotného předmětu obohacení (ať již v naturální či náhradní peněžité podobě), kdy povinnost vydat obohacení je nezávislá na tom, jestli je obohacený v dobré nebo zlé víře, kdežto u užitků tomu tak není. O úspěchu nároku ochuzeného na vydání užitků tak rozhoduje prokázání nedostatku dobré víry u obohaceného, na základě okolností a povahy daného případu, což je poměrně

¹⁶ Srov. namátkou rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2006, sp. zn. 33 Odo 1184/2005, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 355/2001 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2029/2003; ačkoliv se zde Nejvyšší soud vyjadřoval k investicím do nemovitých věcí, není důvodu, proč nevztáhnout jeho závěry také na problematiku právně bezdůvodného zhodnocení věcí movitých.

¹⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 68/2007.

komplikovanou záležitostí, navíc dobrá víra se zásadně presumuje a v případě pochybností ohledně subjektivního přesvědčení obohaceného ve své vlastnické oprávnění a platnost smlouvy tedy bude rozhodnuto ve prospěch dobré víry obohaceného. Pokud tedy nebude absence dobré víry obohaceného prokázána, bude zákonem považován za vlastníka užitků z předmětu bezdůvodného obohacení, s nimiž je oprávněn dle své vůle volně disponovat. Naopak při prokázání nedostatku dobré víry je obohacený povinen k vydání jeho užitků, a to za celou dobu, po kterou nebyl v dobré víře; dobrá víra obohaceného zde nemusí být od počátku, či může odpadnout až později v době, kdy stav bezdůvodného obohacení trval.

Proti nároku na vydání užitků nelze vyloučit proti tomu stojící nárok druhé strany na poskytnutí náhrady za náklady spojené s dosažením těchto užitků (svým způsobem se jedná o formu investic, viz výše).

Za užitky ve smyslu právě uvedeného se považuje i opotřebení věci běžným užíváním. Ačkoliv někteří autoři jsou názoru, že v případě, kdy dojde k pouhému snížení hodnoty předmětu bezdůvodného obohacení, není naturální restituce vyloučena, kdy však oprávněnému přiznávají kompenzaci v rozsahu takového poškození,¹⁸ Nejvyšší soud v této otázce vyložil, že „...vrací-li kupující prodávajícímu věc, protože kupní smlouva byla účinně zrušena nebo je neplatná, nemá prodávající právo na náhradu za snížení hodnoty věci, která je důsledkem jejího běžného (obvyklého) užívání a s tím souvisejícího opotřebení, do okamžiku zrušení smlouvy, případně do právní moci rozsudku soudu, jímž určí, že vlastníkem věci je prodávající z důvodu neplatnosti kupní smlouvy, jestliže kupující do té doby věc užíval v dobré víře, že kupní smlouva je platná a zůstala nedotčena.“¹⁹

Pro posouzení, zda je v daném případě na místě uvažovat o nároku na vydání užitků z předmětu bezdůvodného obohacení, je proto kruciólní závěr, zda a případně kdy došlo ke ztrátě dobré víry Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ). K momentu ztráty dobré víry obecně se vyjádřil Nejvyšší soud opakovaně, kupříkladu v rozhodnutí ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1806/2006, uvedl, že „dobrá víra do té doby oprávněného držitele věci zaniká ve chvíli, kdy se tento držitel od kohokoli či jakýmkoliv způsobem dozvěděl o skutečnosti, která u něj objektivně musela vyvolat pochybnost o tom, že mu věc po právu patří, popř. pochybnost, že je subjektem práva, jehož obsah vykonává. Tak je tomu i v případě, kdy se oprávněný držitel věci dozví od osoby, která si sama činí na věc nárok, že není vlastníkem z důvodu, že převodní smlouva, kterou mělo být založeno vlastnictví držitele, je neplatná s ohledem na porušení určitého relevantního ustanovení zákona. V takovém případě ztrácí držitel dobrou víru, i když se pak ukáže, že uvedená převodní smlouva je neplatná z jiného než tvrzeného důvodu, pokud mezi těmito důvody existuje určitá souvislost či spojitost. Přitom není významný právní názor osoby, jež zpochybnila vlastnictví oprávněného držitele, na to, z jakého důvodu je převodní smlouva neplatná, popř. na to, kdo je platným vlastníkem sporné věci. Důležitý není ani vztah této osoby k předmětu držby; určující je vyvolání pochybností objektivně způsobilých znejistit vlastnictví do té doby v dobré víře jsoucího držitele o platnosti převodní smlouvy, na jejímž základě měl vlastnictví nabýt. Právně relevantní není ani skutečnost, že sám převodce platnost smlouvy nezpochybnil či nezpochybňuje.“

¹⁸ Vaněk, Josef. Neoprávněný majetkový prospěch. Praha: Panorama, 1987, s. 127.

¹⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 68/2007.

Byť neexistuje soudní judikatura k této otázce přímo ve vztahu k převodu části podniku, lze za užití těchto judikatorních závěrů soudit, že ztrátu dobré víry Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) by bylo možné datovat k okamžiku podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady VaK Zlín. Počínaje tímto dnem Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) zřejmě ztratila svou dobrou víru v to, že část podniku nabyta na základě platného právního titulu, a počínaje tímto dnem je povinna k vydání všech užitků z něho plynoucích, včetně náhrady za snížení hodnoty věcí užívaných v rámci neplatně převedené části podniku.

Vedle toho upozorňuji na závěr Krajského soudu v Brně, vyjádřený v jeho rozhodnutí vyslovujícího neplatnost valné hromady VaK Zlín ze dne 30. 4. 2004, vydaného dne 14. 3. 2014, č. j. 9/50 Cm 53/2004-3077, kde se soud mimo jiné zabýval posouzením dobré víry Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) ve vztahu k uzavřené převodní smlouvě, kde na str. 30 odůvodnění jmenovaného rozhodnutí vyslovil názor, že Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) „nemůže být v dobré víře o platnosti napadeného usnesení a účincích smluv o převodu podniku a o nájmu vodárenské infrastruktury.“

Na druhou stranu nelze vyloučit i argumentaci ve prospěch závěru odlišného, a to s odkazem na okolnost, že předmětem probíhajícího řízení na základě návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady VaK Zlín je nikoliv otázka platnosti či neplatnosti převodní smlouvy, nýbrž pouze předmětného usnesení valné hromady, a tedy že podáním návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady nedošlo ke zpochybnění platnosti převodní smlouvy s takovou kvalitou, že by vedlo ke ztrátě dobré víry Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ). Definitivní posouzení tohoto okamžiku záleží na meritorním posouzení sporné situace a vůbec na unesení důkazního břemene ochuzeným z bezdůvodného obohacení, jež tato analýza nemůže předjímat.

D. Pokud jde o náklady vynaložené na předmět bezdůvodného obohacení, zákon počítá s poskytnutím náhrady v rozsahu nutných nákladů vynaložených na věc představující bezdůvodné obohacení.

Nutnými náklady je přitom potřeba rozumět ty náklady, jež bylo potřeba účelně vynaložit na zachování hodnoty a funkčního určení takové věci, jež představuje bezdůvodné obohacení; zejména jde o náklady na údržbu a opravu věci. De facto se jedná o ty náklady, které by na věc musel vynaložit také ten, komu se bezdůvodné obohacení vrací. Nárok na náhradu nutných nákladů svědčí obohacenému, tj. osobě, která je povinna předmět bezdůvodného obohacení vydat; její dobrá víra se zde neposuzuje.

Lze konstatovat, že Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) může za VaK Zlín uplatnit svůj nárok na poskytnutí náhrady nutných nákladů vynaložených na část podniku, resp. na věci tuto tvořící, které byly potřeba k jejich zachování.

V případě každého uvažovaného nároku z titulu bezdůvodného obohacení je vždy potřeba brát zřetel na možnost jeho promlčení.

D.

Odpovědnostní nároky

Za základní soukromoprávní odpovědnostní nárok je obecně považována odpovědnost za škodu. Dle ust. § 373 ObchZ *kdo poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinen nahradit škodu tím způsobenou druhé straně, ledaže prokáže, že porušení povinností bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost*. Tato forma odpovědnosti je založena na tzv. objektivním principu, tedy není posuzováno, zda strana, která porušila svou smluvní povinnost, toto porušení zavinila nebo ne. Uvedené pravidlo je pak modifikováno několika způsoby:

- (i) liberačními důvody = okolnostmi vylučujícími protiprávnost – jedná se o vnější okolnosti, které ten, kdo je zavázán, nemohl dobře překonat, ani je v době vzniku závazku nemohl předvídat; slovy zákona (srov. ust. § 374 ObchZ) se za okolnost vylučující odpovědnost považuje *překážka, která nastala nezávisle na vůli povinné strany a která jí brání ve splnění její povinnosti, jestliže nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, a že by v době vzniku závazku tuto překážku předvíдалa*;
- při posouzení, zda bylo možné překážku překonat, se nevychází z okamžitých a zvláštních poměrů povinné strany, ale vychází se z posouzení, zda to bylo možné při vynaložení péče, kterou lze od podnikatele obecně očekávat;
 - odpovědnost však nevylučuje překážka, která vznikla teprve v době, kdy povinná strana byla v prodlení s plněním své povinnosti, nebo která vznikla z jejich hospodářských poměrů
 - dále se vyloučení odpovědnosti omezuje jen na dobu, po kterou překážka trvala, jde-li o překážku, která byla jen dočasná;
- jestliže ke vzniku škody vedly příčiny popsané výše, druhá smluvní strana za vzniklou škodu neodpovídá.
- (ii) úpravou rozsahu náhrady škody = předvídatelnost škody – dle ustanovení § 379 ObchZ se nahrazuje skutečná škoda a ušlý zisk; **nenahrazuje se však škoda, jež převyšuje škodu, kterou v době vzniku závazkového vztahu povinná strana jako možný důsledek porušení své povinnosti předvíдалa nebo kterou bylo možno předvídat s přihlédnutím ke skutečnostem, jež v uvedené době povinná strana znala nebo měla znát při obvyklé péči**;
- **možnost vzniku škody při porušení závazku musí být tedy předvídatelná** – toto pravidlo tzv. předvídatelnosti škody citované výše omezuje zásadu, že se nahrazuje škoda v celém rozsahu; při hodnocení, zda jde o případ nepředvídatelné škody, je třeba vzít v úvahu (i) znalost, kterou měla strana působící škodu vzhledem ke své situaci a okolnostem vztahujícím se jen k ní, a dále, pokud nelze dojít k závěru, že vzhledem k nim možnost vzniku škody předvíдалa, (ii) posouzení, co v dané situaci mohl předvídat obchodu dbalý podnikatel (zda jako možnost vznik uplatněné škody přicházel v úvahu).

- poškozená strana má nárok na náhradu:
 - a) **skutečné škody** – tuto představuje zejména zmenšení hodnoty majetku (nejčastěji poškození nebo zničení věci nebo její ztráta), snížení nebo ztráta majetkového práva, dále nutnost vynaložit náklady, které by nebylo potřeba vynaložit při pravidelném běhu věcí, případně může škoda spočívat v tom, že poškozený nemohl využít majetkových práv, která představují určitou majetkovou hodnotu, tzv. marně vynaložené náklady;
 - výše skutečné škody musí být prokázána, zejména doložením, oč byla v důsledku poškození věc znehodnocena, doložením výše nákladů, které bylo nutno vynaložit apod.; nelze vyžadovat náklady, které teprve budou vynaloženy (škoda vznikne tehdy, až budou vynaloženy);
 - nahrazuje se celá škoda, která v důsledku porušení povinnosti vznikla (tedy je dána příčinná souvislost mezi vznikem škody a tímto porušením povinnosti);
 - b) **ušlého zisku** – tento představuje majetkovou újmu spočívající v tom, že poškozený nedosáhl zisku, resp. obecně majetkového prospěchu, kterého by dosáhl při pravidelném běhu věcí, tedy kdyby nedošlo k porušení povinnosti druhou smluvní stranou;
 - v tomto případě nelze doložit výši ušlého zisku tak konkrétními podklady, jako v případě skutečné škody, ale nejde tu o nedoložený předpoklad poškozeného - musí být prokázána pravděpodobnost; tedy posuzuje se zisk, jakého by bylo dosaženo podle předpokladů daného případu, za jeho podmínek v rozhodné době;²⁰
 - pro obchodní vztahy je v ust. § 381 ObchZ obsaženo pravidlo pro zjednodušené určení výše náhrady ušlého zisku, totiž dle tohoto ustanovení může poškozená strana místo skutečně ušlého zisku požadovat náhradu zisku dosahovaného zpravidla v poctivém obchodním styku za podmínek obdobných podmínkám porušené smlouvy v okruhu podnikání, v němž podniká – je tedy na volbě poškozeného, zda bude prokazovat, jakého zisku by v daném případě skutečně dosáhl, nebo zda bude na druhé smluvní straně požadovat ušlý zisk ve výši obvykle dosahované za obdobných podmínek (logickým předpokladem pro aplikaci pravidla je možnost určit, jaký je obvyklý zisk dosahovaný za obdobných podmínek).

Právo na náhradu škody je dále vyloučeno, popřípadě zčásti vyloučeno, v případech porušení prevenčních povinností stanovených obchodním zákoníkem:

²⁰ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1069/2008, kde Nejvyšší soud uvedl, že při posuzování ušlého zisku nepostačuje pouhá pravděpodobnost zvýšení majetku poškozeného v budoucnosti, ale musí být postaveno najisto, že při pravidelném běhu věcí, pokud by nebylo protiprávního jednání škůdce, mohl poškozený důvodně očekávat zvětšení svého majetku. Pro výši ušlého zisku je určující, jakému majetkovému prospěchu, k němuž mělo reálně dojít, zabránilo jednání škůdce, jinak řečeno, o jaký reálně dosažitelný, nikoliv hypotetický, prospěch poškozený přišel. Je tedy nutné vycházet z částky, kterou by v předmětném období za obvyklých podmínek poškozený získal s přihlédnutím k nákladům vynaloženým na dosažení tohoto zisku, popř. k nákladům na dosažení tohoto zisku potřebným.

- *Poškozená strana nemá nárok na náhradu škody, pokud nesplnění povinností povinné strany bylo způsobeno jednáním poškozené strany nebo nedostatkem součinnosti, ke které byla poškozená strana povinna (§ 376 ObchZ) – jednání poškozeného se chápe jak ve smyslu aktivního jednání, tak pasivního jednání, tj. neposkytnutí nebo nedostatečné poskytnutí součinnosti, kterou poškozený poskytnout měl; při souběhu příčin by pak mělo jít o příčinu rozhodující, resp. takovou, která nutně vedla k nesplnění povinnosti, tj. která by nutně způsobila nesplnění dané povinnosti, i kdyby tu žádné další z uvažovaných skutečností nebyly;*
- *Poškozená strana nemá nárok na náhradu té části škody, jež byla způsobena nesplněním její povinnosti stanovené právními předpisy vydanými za účelem předcházení vzniku škody nebo omezení jejího rozsahu (§ 382 ObchZ);*
- *Osoba, které hrozí škoda, je povinna s přihlédnutím k okolnostem případu učinit opatření potřebné k odvrácení škody nebo k jejímu zmírnění. Povinná osoba není povinna nahradit škodu, která vznikla tím, že poškozený tuto povinnost nesplnil (§ 384 ObchZ) – povinná strana má pak povinnost nahradit náklady, které vznikly druhé straně při plnění této prevenční povinnosti;*
- *Odstoupila-li poškozená strana při porušení smluvní povinnosti druhé strany od smlouvy, nemá nárok na náhradu škody, která vznikla tím, že nevyužila včas možnosti uzavřít náhradní smlouvu k účelu, k němuž měla sloužit smlouva, od které poškozená strana odstoupila (§ 385 ObchZ).*

Prevenční povinnost nestíhá pouze stranu poškozenou, nýbrž i stranu, která své povinnosti porušuje – totiž dle ust. § 377 ObchZ je strana, která porušuje svou povinnost nebo která s přihlédnutím ke všem okolnostem má vědět, že poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, povinna oznámit druhé straně povahu překážky, která jí brání nebo bude bránit v plnění povinnosti, a o jejích důsledcích, přičemž tato zpráva musí být podána bez zbytečného odkladu poté, kdy se povinná strana o překážce dověděla nebo při náležitě péči mohla dovědět → jestliže povinná strana tuto povinnost nesplní nebo oprávněné straně není zpráva včas doručena, má poškozená strana nárok na náhradu škody, která jí tím vznikla.

Při shrnutí doposud uvedeného lze tedy sumarizovat následující předpoklady vzniku nároku na náhradu škody způsobené porušením smluvní povinnosti:

- (i) **porušení smluvní povinnosti některé osoby či zákonné povinnosti stanovené ObchZ (§ 757 ObchZ);**
- (ii) **vznik škody;**
- (iii) **příčinná souvislost mezi porušením smluvní povinnosti a vznikem škody** – tedy vztah, kdy bez porušení příslušné smluvní povinnosti by nedošlo ke vzniku škody;
- (iv) **předvídatelnost vzniku škody;**
- (v) **neexistence okolností vylučujících protiprávnost.**

Okamžik splatnosti náhrady škody zákon speciálně neupravuje, užije se proto obecné ustanovení § 340 ObchZ, podle něhož je dlužník povinen splnit svůj závazek bez zbytečného odkladu po té, kdy byl věřitelem o plnění požádán; nesplněním povinnosti k plnění v den splatnosti závazku dochází k prodlení dlužníka podle § 365 ObchZ.

Případné nároky z titulu náhrady škody vzniklé v souvislosti s uzavřenou smlouvou o převodu části podniku mezi VaK Zlín a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) se stanou splatnými až na základě výzvy oprávněné strany k úhradě vyčíslené náhrady škody.

Existence obchodněprávní odpovědnosti za škodu dle ust. § 373 a násl. ObchZ spočívající v porušení smluvní povinnosti, pro níž je charakteristické, že neodvisí na případném zavinění porušující osoby, nevylučuje možnou aplikaci obecné odpovědnosti za škodu při porušení právními předpisy stanovené povinnosti (nikoliv však ObchZ), která je obsažena v OZ, resp. nově v NOZ, a u které je zavinění prokazováno.²¹ Rozhodující pro volbu právního režimu mezi OZ a NOZ pak bude moment porušení takové povinnosti – došlo-li k němu před 1. 1. 2014, bude se problematika řídit OZ, naproti tomu porušil-li škůdce povinnost po tomto datu, rozhodující bude právní úprava NOZ. S ohledem na povahu věci bude dále analýza zaměřena na období před 1. 1. 2014.

Předpoklady vzniku nároku na náhradu škody způsobené zaviněním jsou:

- (i) porušení právní (právními předpisy stanovené) povinnosti některé osoby (vyjma ObchZ);**
- (ii) vznik škody;**
- (iii) příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody** – tedy vztah, kdy bez porušení příslušné povinnosti by nedošlo ke vzniku škody;
- (iv) zavinění.**

Jinými slovy řešeno, porušení povinností stanovených jinými právními předpisy bude i pro osoby, které jinak podléhají obchodnímu zákoníku, mít za následek vznik odpovědnosti za škodu podle OZ, případně podle úpravy obsažené v speciálních právních předpisech. Ve světle výkladu Nejvyššího soudu však i vztahy ze způsobené škody, vzniklé mimo rámec ObchZ, budou považovány za obchodní tehdy, pokud splňují předpoklad, že se týkají podnikatelské činnosti jejich účastníků.²² Takový výklad znamená, že otázky související s nárokem na náhradu škody, vzniklým dle OZ, se budou řídit ObchZ tehdy, bude-li se tento nárok týkat obchodních vztahů jeho účastníků; tento závěr se pak uplatní k otázkám splatnosti případné náhrady škody (viz výše), jejího promlčení, atp.

Úkolem poškozené strany v případném sporu o náhradu škody je tvrdit a navrhopvat důkazy k prokázání porušení tvrzené povinnosti, vzniku škody a příčinné souvislosti mezi těmito skutečnostmi. Tvrzení a důkazy k případné předvídatelnosti jsou poškozenou stranou zpravidla uváděny až po námitce nepředvídatelnosti nárokované škody. Případnou existenci liberačních důvodů pak tvrdí a prokazuje

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4379/2008.

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. 32 Cdo 2436/2009.

strana usilující o zbavení odpovědnosti za škodu čili strana škůdce. Úspěch v soudní při tak stojí na unesení břemene tvrzení a důkazního břemene poškozené strany, kdy zejména prokazování konkrétní výše škody bývá nejproblematičtější; soudní spory o přiznání nároku na náhradu škody vůbec bývají velice nákladné a zpravidla se táhnou mnoho let.

Nárok na náhradu škody podléhá promlčení (srov. § 398 ObchZ), kdy promlčecí doba v délce čtyř let běží ode dne, kdy se poškozený dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě; současně pak od momentu porušení povinnosti běží tzv. objektivní promlčecí doba, jež činí deset let, kdy nejpozději se právo promlčí.

Po výše uvedené analýze, vztaženo na posuzovaný případ, lze konstatovat, že při konstatování neplatnosti usnesení valné hromady, jež bude mít za následek neplatnost smlouvy o převodu části podniku, zřejmě nedochází k porušení smluvní povinnosti, tedy k situaci, kdy by některá ze smluvních stran smlouvu nedodržela. I v případě, že by k nějakému takovému porušení smluvní povinnosti došlo, či by byla porušena jiná než smluvená povinnost, je vysoce pravděpodobné, že z toho vzniklý nárok na náhradu škody je k dnešnímu dni promlčen.

1. **Nárok na náhradu škody způsobené neplatností**

Z neplatnosti právního úkonu, kterou způsobila jedna ze stran, může vzniknout škoda druhé straně smluvního vztahu, která o skutečnosti, jež působí neplatnost, nevěděla, a proto byla přesvědčena, že jednání je platné. Případná odpovědnost za škodu se pak řídí obecnými ustanoveními o náhradě škody způsobené porušením smluvní povinnosti, obsaženými v ust. § 373 a násl. ObchZ. Pro naplnění této skutkové podstaty odpovědnosti za škodu se vyžaduje splnění následujících předpokladů:

- Porušení povinnosti jedné strany spočívající ve způsobení neplatnosti právního úkonu touto smluvní stranou - okolnost, s níž zákon spojuje neplatnost právního jednání, zde musí existovat již v době, kdy je právní jednání činěno; je-li právním jednáním smlouva, je tímto okamžikem její uzavření;²³ přitom pro závěr o tom, jestli smluvní strana neplatnost právního úkonu (zde smlouvy) způsobila, jsou významné zejména okolnosti předsmuvního jednání stran o uzavírané smlouvě, přípravy návrhu smlouvy nebo případné předsmuvní povinnosti stran stanovené zákonem či dohodou stran;²⁴
- vznik škody – prokázání její výše;
- příčinná souvislost mezi způsobením neplatnosti a vznikem škody, tedy že neplatné právní jednání mělo za důsledek vznik škody.

Zavinění osoby působící neplatnost se naopak nevyžaduje; podaří-li se proto oprávněné straně prokázat svůj nárok a shora uvedené předpokladu vzniku této odpovědnosti, vyviní se povinný subjekt pouze tehdy, jestliže prokáže, že o způsobené neplatnosti nárokující strana věděla; pro vyvinění (liberaci) je v souladu s výše uvedeným podstatné, aby poškozená strana věděla o neplatnosti právního jednání

²³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 32 Odo 1087/2006.

²⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3473/2009.

v momentě jeho uzavření; pozdější vědomost poškozeného o neplatnosti právního jednání pak může mít význam při posuzování příčinné souvislosti mezi způsobením neplatnosti právního úkonu a vznikem škody, nikoliv při vyvinění.²⁵ Pro liberaci je dále rozhodující faktická vědomost poškozeného o neplatnosti právního úkonu; nestačí, že o neplatnosti vědět měl či mohl nebo musel, opačně se zas nevyžaduje přímo právní závěr poškozeného o neplatnosti; při shledání vědomosti se především přihlíží ke skutkovým okolnostem, o nichž poškozený věděl jako o možném důvodu neplatnosti právního úkonu.²⁶ Pokud o neplatnosti smlouvy věděly obě smluvní strany, nárok žádné z nich nepřísluší.²⁷

Před dalším rozbořem je však potřeba upozornit na ust. § 394 odst. 3 ObchZ, podle něhož u práva na náhradu škody podle § 268 ObchZ počíná promlčecí doba běžet ode dne, kdy se právní úkon stal neplatným. Zakotvena je zde výjimka z jindy aplikovaného pravidla, dle něhož je pro počátek běhu promlčecí doby rozhodná vědomost poškozeného o tom, že došlo ke škodě a kdo je za tuto odpovědný (neplatí však bezvýjimečně, navíc je dána maximální desetiletá objektivní lhůta). Dnem, kdy se právní jednání stalo neplatným, je pak den, kdy byl právní úkon uskutečněn. Při délce čtyřleté promlčecí doby je tak zřejmé, že tato již dávno uplynula. Bližší rozbor tohoto nároku tak považuji za bezpředmětný.

S odkazem na výše uvedené lze konstatovat, že případný nárok na náhradu škody způsobené neplatností smlouvy o převodu části podniku, jenž by mohla za splnění shora popsaných podmínek nárokovat poškozená strana, je k dnešnímu dni dávno promlčený.

2. **Vnitřní odpovědnost členů orgánů**

Zvláštní kategorií k posouzení je odpovědnost v rovině člena orgánu vůči své společnosti. Především pokud jde o členy představenstva, ukládá ust. § 194 odst. 5 ObchZ těmto povinnost vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Imanentní součástí je rovněž povinnost loajality. Ti členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva.

Otázkou k posouzení je, zda se členové představenstva VaK Zlín dopustili při proběhlém procesu porušení povinnosti péče řádného hospodáře či povinnosti loajality, kupříkladu při uzavírání smlouvy o účelovém finančním plnění a smlouvy o společném postupu. Diskutabilnější jsou jejich povinnosti přímo ve vztahu k valné hromadě, jejíž usnesení má být prohlášeno za neplatné a při uzavírání samotné převodní smlouvy; zde by v úvahu zřejmě přicházelo jejich vyvinění s odkazem na to, že plnili pokyn valné hromady. V ostatním dokazování je-li sporné, zda některý člen představenstva jednal v souladu se svými povinnostmi či nikoliv, je důkazní břemeno o této skutečnosti přeneseno na něj.

²⁵ Viz shora uvedený judikát sp. zn. 32 Odo 1087/2006.

²⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 431/2010.

²⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4421/2009.

Příslušný nárok společnosti za členem jejího orgánu lze uvažovat i ve vztahu k zmařenému přístupu k dotacím. Ačkoliv dnes ust. § 54 a násl. ZOK upravuje konkrétní pravidla o střetu zájmů, zejména pokud jde o příslušné informační povinnosti a možnost pozastavení výkonu funkce kontrolním či nejvyšším orgánem společnosti, ObchZ takto výslovně nestanovil. I přesto mám za to, že jestliže členové představenstva jednali v neprospěch společnosti, ve které vykonávají funkci člena orgánu, kdy navíc ještě nesprávně informovali akcionáře své společnosti, resp. tyto uvedli v omyl, nejednali s péčí řádného hospodáře, resp. v souladu s principy loajality vůči své společnosti, pročez by měli nést solidární odpovědnost za škodu, kterou tím společnosti způsobili; zmařený přístup k dotacím lze pak z hlediska druhu vzniklé škody označit za ušlý zisk.

Opět však nelze pominout otázky promlčení, které se bude řídit obecnými pravidly promlčení náhrady škody, které již byly nastíněny výše. Totiž pro počátek běhu čtyřleté promlčecí doby je sice rozhodný okamžik, kdy se poškozený dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě,²⁸ ale současně je zakotveno maximální omezení v podobě objektivní desetileté promlčecí lhůty, dle něhož se právo na náhradu škody promlčí nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti členem statutárního orgánu právnické osoby (srov. § 398 ObchZ).

Pokud bychom tedy uvažovali případný odpovědnostní nárok VaK Zlín za členem jejího představenstva z titulu porušení jeho povinnosti péče řádného hospodáře, pak bez bližšího rozboru ostatních podmínek pro uplatnění takového nároku na náhradu škody je nutné konstatovat, minimálně s odkazem na uplynutí maximální desetileté promlčecí lhůty, že je k dnešnímu dni promlčen.

3. **Bezdůvodné obohacení**

Za odpovědnostní nárok lze označit rovněž nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Tomu již byla věnována pozornost v rámci předchozích částí analýzy, a proto nebude již blíže předmětem aktuálního rozboru.

4. **Trestněprávní rovina**

Co se týče zvažování případného trestněprávního postupu proti některé ze zúčastněných osob, tato možnost je samozřejmě dána. Policejní orgán pak má povinnost prověřit sdělené skutečnosti, zda oznámené jednání naplňuje skutkovou podstatu některého trestného činu a dle příslušného závěru pak rozhodnout a s věcí naložit.

S ohledem na dobu, která od uzavření převodní smlouvy a ostatních souvisejících smluv již uběhla, nepovažuji podání trestního oznámení s takovým časovým odstupem za optimální řešení; navíc i v trestním právu jsou dány promlčecí doby pro zánik případné trestní odpovědnosti, které jsou dle závažnosti spáchaného trestného činu diferencovány (pro nejméně závažné činy tři léta, pro závažnější

²⁸ Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3526/2007 se za okamžik, kdy se právnická osoba dozví o vzniku škody ve smyslu ustanovení § 398 obch. zák., je třeba zásadně považovat okamžik, kdy se o vzniku škody dozví nebo mohla dozvědět osoba, která je oprávněna škodu vzniklou právnické osobě uplatňovat.

pak pět či deset let, nejzávažnější činy pak ponechám stranou), případná trestní odpovědnost, pokud byla dána, tak již mohla i zaniknout.

Také nutno říci, že v mnoha případech končí takové trestní oznámení odložením s odůvodněním, že ve věci nejde o podezření z trestného činu a není na místě věc vyřídit jinak. Nadto v případě, kdy má oznamované jednání základ v obchodním smluvním styku, policejní orgány často argumentují rovněž tím, že trestní právo má úlohu subsidiární, tedy že na případné protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v nejkrajnějších případech, tam, kde ostatní právní prostředky nepostačují – tzv. *princip ultima ratio* – a odkazují oznamovatele na občanskoprávní řízení.

Při podání trestního oznámení je potřeba zejména dávat pozor na to, aby se oznamovatel nedopustil trestného činu křivého obvinění dle ust. § 345 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v aktuálním znění. V případě tohoto trestného činu se vyžaduje úmysl přímý, kdy oznamovatel by musel mít vědomost o nepravdivosti svého obvinění, tedy o tom, že jinou osobu obviňuje nepravdivě.

Problematiku odpovědnostních nároků v souvislosti s neplatností uzavřené smlouvy o převodu části podniku tedy shrnuji tak, že základní odpovědnostní nárok zde představuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Případné nároky na náhradu způsobené škody spíše nejsou na místě nebo jsou promlčené. Pro úplnost upozorňuji, že shora uvedené závěry se uplatní ve vztahu k oběma stranám neplatně uzavřené převodní smlouvy.

E.

Dopady neplatnosti převodní smlouvy do sféry účetnictví a daně z příjmů

Pokud jde o absolutní neplatnost právního jednání coby skutečnost, jež zbavuje právní jednání jeho zamýšlených právních následků s účinky od počátku (*ex tunc*), účetní a daňové právní předpisy neobsahují vlastní úpravu k této problematice a je tak nutné vycházet z obecné soukromoprávní úpravy a obecných zásad.

Pokud je právní jednání absolutně neplatné, lze konstatovat, že předpokládaný účetní případ nevznikl, nevznikly výnosy (příjmy) ani výdaje (náklady), neuskutečnilo se zdanitelné plnění, atp. Pokud přesto strana deklarovala účetní a daňové povinnosti či práva, jde o stav nezákonný, který je nutné uvést do souladu s platnými účetními a daňovými předpisy. V případě absolutní neplatnosti pak, a zde odkazují na již výše uvedený výklad, tato nastává přímo ze zákona (*ex lege*) a dovolávat se ji může kdokoliv, mimo jiné tedy také správce daně. Ostatně dle ust. § 8 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, v platném znění (dále jen „**DaňŘ**“) má správce daně vycházet při správě daní ze skutečného obsahu právního jednání nebo jiné skutečnosti rozhodné pro správu daní.

Z hlediska účetnictví platí, že **pokud byly na základě absolutně neplatné smlouvy účtovány nějaké účetní případy, tyto je nutné opravit** (v dané situaci především zrušit). K uvedenému by mělo dojít v účetním období, kdy byla zjištěna skutečnost o absolutně neplatné smlouvě. Jinými slovy a vztaheno na danou situaci, se předpokládá postup takový, že **v rozsahu, jak byly příslušné účetní položky (aktiva, pasiva) odúčtovány v návaznosti na uzavření převodní smlouvy, je potřeba tyto zaúčtovat zpět do rozvahy a de facto tak navrátit stav existující před uzavřením převodní smlouvy; v opačném případě platí uvedené obdobně.**

V návaznosti na uvedené je potřeba uvážit i daňové důsledky (mj. srov. ust. § 23 odst. 10 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění, dle něhož pro zjištění základu daně se vychází z účetnictví vedeného podle zvláštního předpisu, pokud zvláštní předpis nebo tento zákon nestanoví jinak anebo pokud nedochází ke krácení daňové povinnosti jiným způsobem). Daňovou nápravu v případě nepravomocného rozhodnutí o daňové povinnosti lze zjednat cestou odvolacího řízení. V případě rozhodnutí pravomocných je potřeba postupovat cestou dodatečného daňového přiznání (§ 141 a násl. **DaňŘ**).

Dodatečné daňové přiznání představuje formu daňového přiznání, která má být využita tehdy, zjistí-li daňový subjekt po uplynutí řádné lhůty pro podání daňového přiznání, že jím podané řádné daňové přiznání bylo chybné; v přiznání dodatečném se pak uvede rozdíl oproti poslední známé dani a den jeho zjištění. Daňový subjekt musí rovněž zdůvodnit, proč by měla být dříve tvrzená daň vyčíslena jinak; tím spíše pak v případě, jestliže bude tvrdit daňovou povinnost nižší. Pro podání dodatečného daňového přiznání je také stanovena lhůta, a to lhůta dvojího charakteru. V první řadě se jedná o lhůtu subjektivní běžící do konce měsíce následujícího po měsíci, kdy byla chyba zjištěna. Objektivní lhůta pak činí tři roky, jež počne běžet dnem, v němž uplynula lhůta pro podání řádného daňového tvrzení (§ 148 odst. 1 **DaňŘ**);

tato se za určitých okolností prodlužuje, zastavuje, atp.; ohledně těchto okolností odkazují blíže na ust. § 148 DaňŘ.

Nesrovnalosti v daňových přiznáních pak zřejmě není možné řešit cestou mimořádného opravného prostředku, jímž je obnova řízení; zákon v této souvislosti výslovně stanoví, že nalézací řízení nelze obnovit z důvodů, za kterých lze podat dodatečné přiznání nebo dodatečné vyúčtování (§ 117 odst. 2 DaňŘ). Navíc i v případě obnovy nalézacího řízení je stanoveno, že toto lze povolit nebo nařídit, pokud neuplynula lhůta pro stanovení daně; jedná se o shora popsanou tříletou lhůtu.

Při aplikaci shora uvedených závěrů lze tedy konstatovat, že daňový subjekt, jenž podal nesprávné daňové přiznání v návaznosti na nesprávně stanovenou výši daně při absolutně neplatné převodní smlouvě, se může domáhat opravy základu daně za tři roky zpětně, a to formou dodatečného daňového přiznání (není-li dána některá ze zákonem stanovených výjimek).

Z hlediska postupu ze strany příslušného správce daně lze spíše předpokládat, že tento při zjištění neplatnosti převodní smlouvy nebude vůči stranám převodní smlouvy zásadněji vystupovat, tedy za podmínky, že vyčíslená daňová povinnost byla uhrazena. Nadto je v této souvislosti potřeba upozornit také na to, že předmětem převodní smlouvy byl de facto převod provozní části VaK Zlín, tedy převod činnosti, a tedy ačkoliv byla převodní smlouva neplatná, ničeho to nemění na tom, že Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) tuto činnost provozovala a základ daně vytvořila, byť na základě neplatného právního titulu neoprávněně; daňová povinnost ji tak stíhá. Od příjmů z činnosti je pak potřeba odlišovat případné příjmy z držby, tedy situaci, kdy nabyté výnosy mají základ v držbě majetku, kde by do určité míry mohla daňová povinnost skutečnému vlastníku hrozit.

Co se týče případného požadavku Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) na vrácení daně, resp. daňového přeplatku hrazeného správcem daně v nesprávné výši, je nutno v prvé řadě uvést, že daňový přeplatek by v této situaci mohl vzniknout až na základě dodatečného daňového přiznání, tedy v situaci, kdy správce daně vyměří daň odlišně od původní výše daně na základě dodatečného daňového přiznání, které bude pro správce daně dostatečně doloženo; s odkazem na výše uvedené toto nepovažuji za příliš pravděpodobné. Dále pak připomínám lhůtu pro možnost podání dodatečného daňového přiznání, z níž de facto vyplývá i lhůta pro možnost vzniku vratitelného daňového přeplatku.

Dále zdůrazňuji, že z hlediska daňových předpisů **je daňová povinnost nepřenositelná a skutečnost nesprávně vyčísleného základu daně by měla jít k tíži pouze a jenom subjektu, jenž takové daňové přiznání podal.** Z hlediska soukromoprávního nelze vyloučit požadavek smluvní strany na poskytnutí případné náhrady za bezdůvodně plněnou daňovou povinnost. Vedle toho konstatuji, že v případě poskytnutí jakékoliv náhrady bezdůvodného obohacení v souvislosti s neplatnou převodní smlouvou ve prospěch VaK Zlín pak samozřejmě ke zdanění takového příjmu na straně VaK Zlín dojde.

Závěrem pak podotýkám, že shora uvedené závěry jsou odvozeny z obecné soukromoprávní úpravy důsledků absolutní neplatnosti a obecných zásad účetní a daňové správy, neboť výslovnou úpravu relevantní právní předpisy neobsahují a stejně tak se bohužel nelze ani opřít o příslušnou judikaturu, která k dané problematice neexistuje.

F.

Problematika předmětu podnikání a související otázky

Při srovnání výpisů z živnostenského rejstříku pro VaK Zlín pořízených k datu 30. 4. 2004 a k současnosti lze konstatovat, že oproti dřívějšímu stavu nedošlo z hlediska živnostenských ohlášení a povolení k výrazným změnám. Provedené změny souvisí se změnou právních předpisů, kdy docházelo k přejmenování některých živností či jejich jinému zařazení.

V současnosti disponuje VaK Zlín následujícími živnostenskými oprávněními:

- Provádění staveb, jejich změn a odstraňování
- Vodoinstalatérství
- Projektová činnost ve výstavbě
- Zámečnictví, nástrojářství
- Obráběčství
- Podnikání v oblasti nakládání s nebezpečnými odpady
- Hostinská činnost
- Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona (ohlášený následující obory: realitní činnost, provozování vodovodů a kanalizací a úprava a rozvod užitkové vody, pronájem a půjčování věcí movitých, inženýrská činnost v investiční výstavbě, poskytování technických služeb, testování, měření a analýzy, nakládání s odpady (vyjma nebezpečných), velkoobchod, specializovaný maloobchod, zprostředkování obchodu, výroba měřicích, zkušebních, navigačních, optických a fotografických přístrojů a zařízení a opravy a údržba potřeb pro domácnost, předmětů kulturní povahy, výrobků jemné mechaniky, optických přístrojů a měřidel)
- Silniční motorová doprava - nákladní provozovaná vozidly nebo jízdními soupravami o největší povolené hmotnosti nepřesahující 3,5 tuny, jsou-li určeny k přepravě zvířat nebo věcí, - osobní provozovaná vozidly určenými pro přepravu nejvýše 9 osob včetně řidiče

Lze konstatovat, že pro provozování vodovodů a kanalizací je VaK Zlín z hlediska živnostenských oprávnění vybaven; po převodu části závodu totiž nedošlo k zúžení předmětu podnikání VaK Zlín. Dle okolností by bylo možné uvažovat o rozšíření oborů živnosti kupříkladu o přípravné a dokončovací stavební práce, specializované stavební činnosti nebo poradenskou a konzultační činnost, zpracování odborných studií a posudků; dle okolností pak o činnost účetních poradců, vedení účetnictví, vedení daňové evidence, pokud by bylo uvedené zajišťováno.

Uvedené předměty podnikání jsou rovněž zapsány v obchodním rejstříku, zde se však v několika případech objevují nepřesnosti v zařazení živností či jejich pojmenování. Uvedené může souviset rovněž s tím, že VaK Zlín neprovedl k dnešnímu dni právními předpisy předepsané změny. Totiž ustanovení § 777 odst. 2 ZOK stanovilo všem stávajícím obchodním korporacím povinnost přizpůsobit znění svých zakladatelských listin (stanov) úpravě ZOK, a to nejpozději do 1. 7. 2014; jinými slovy se vyžaduje, aby

valné hromadě dané společnosti byl ke schválení předložen návrh nových stanov splňujících zákonné požadavky; rozhodnutí pak má být osvědčeno formou notářského zápisu. Sankcí za nesplnění této povinnosti může být v krajním případě až zrušení společností s likvidací, samotnému soudnímu usnesení o zrušení pak musí předcházet příslušná výzva ze strany příslušného rejstříkového soudu. Současně je stávajícím společnostem umožněno podřídit své fungování ZOK jako celku, jinak riskují částečnou aplikaci jak ObchZ, tak i ZOK; netřeba dodávat, že k dnešnímu dni není zcela zřejmé, která problematika se bude řídit tím kterým právním předpisem, což může v praxi způsobit obtíže. Související právní předpisy (zejm. zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob) pak uložily rovněž povinnost doplnit některé údaje zapisované do obchodního rejstříku, které dříve nebylo nutné uvádět.

Uvádím tedy, že dle stávajícího výpisu z obchodního rejstříku společnosti VaK Zlín plyne, že dosud nedošlo ke splnění zákonných povinností popsanych výše a VaK Zlín dosud nepřijal nové znění stanov, které by reflektovalo přijetí ZOK a s ním souvisejících právních předpisů.

G.

Procesní náležitosti a návrh postupu vzájemného vyrovnání

Z hlediska procesního postupu je v první řadě potřeba rozlišovat, jaké nároky mají být aktuálně vypořádány, totiž zda jde o nároky synallagmatické (vzájemně podmíněné) či nároky jiné; ohledně bližšího vysvětlení odkazují výše do pasáže o obecných otázkách při vypořádání při neplatnosti smlouvy.

U synallagmatických nároků platí, že právo jedné smluvní strany na vydání poskytnutého plnění je podmíněno její povinností vrátit druhé smluvní straně to, co podle smlouvy od ní přijala. V případě řešení bezdůvodného obohacení soudní cestou je nezbytné tuto vzájemnou provázanost obou plnění respektovat i při formulaci žalobního petitu a následně i v rámci vyhlášeného rozhodnutí. Totiž jestliže žalobní návrh nevyjadřuje povinnost žalovaného plnit oproti splnění vzájemně podmíněné povinnosti žalobcem, soud by takto podané žalobě nemohl vyhovět, ledaže by již jedna strana svou povinnost splnila nebo by šlo o případ vzájemných peněžitých nároků, kde soud provedl jejich započtení.²⁹ Není ani možné počítat s poučením ze strany soudu, soudní sdělení o formulaci petitu by představovalo nepřipustné hmotněprávní poučení.³⁰

V případě jiných než synallagmatických závazků se pak tyto závěry neplatí, jde o samostatné nároky, které je možné žalovat jednotlivě, nepodmíněně.

Pro případ soudního sporu o vypořádání bezdůvodného obohacení z neplatné převodní smlouvy je nutné v první řadě toto bezdůvodné obohacení vyčíslit. Především bude vrácena část podniku jako vlastní předmět bezdůvodného obohacení. Z hlediska rozsahu obohacení, jež má být vydáno, je rozhodující stav v momentě, kdy bylo bezdůvodné obohacení nabyto, tedy kdy k bezdůvodnému obohacení došlo.³¹ V případě neplatné převodní smlouvy a hlavních nároků z ní plynoucích půjde o moment úhrady kupní ceny a převodu části podniku. To, co si strany neplatné převodní smlouvy takto poskytly, musí si navzájem vrátit nezávisle na tom, zda a v jakém rozsahu jim ještě nějaký prospěch zůstal; na jejich povinnost vydat vše nemá vliv, co se následně s předmětem obohacení stalo, zda došlo ke snížení jeho hodnoty, byť vlivem času, atp.

Pokud se hodnota části podniku za dobu, kdy s ním nakládal kupující, sníží, nastane situace, kdy nebude možné předmět bezdůvodného obohacení vrátit v plné výši, ale pouze ve snížené hodnotě, a měla by být poskytnuta peněžitá náhrada (k tomu srov. analýzu v části majetkové vyrovnání stran neplatné smlouvy o převodu části podniku). Pokud naopak dojde k tomu, že se hodnota části podniku za dobu

²⁹ Srov. Jiří Švestka, Jiří Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektiv Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009, str. 1344 – 1349. K této věci se obdobně vyjádřil rovněž Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 15. 9. 2011, sp. zn. III. ÚS 1233/11.

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2325/2013.

³¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3603/2008.

hospodaření kupujícím zvýší, prodávající má poskytnout kupujícímu odpovídající náhradu, neboť by jinak na úkor kupujícího sám v tomto rozsahu bezdůvodné obohacení nabyl.

Pokud jde o peněžní vyrovnání změny hodnoty části podniku, toto je možné určit dohodou prodávajícího a kupujícího. Další možností je stanovit tento rozdíl znaleckým posudkem jako změnu skutečné hodnoty části podniku. Znalecké ocenění celé předmětné části podniku přitom nemusí být na místě, postačí stanovit skutečnou hodnotu těch věcí a práv, které se součástí této části podniku staly či jí přestaly být v době od jeho prodeje, a zohlednit změnu hodnoty těch součástí, ohledně nichž došlo v této době k nějaké změně.³²

S ohledem na složitost a vůbec povahu převedené části podniku přichází v tomto případě v úvahu jako první uzavření dohody o narovnání, na jejímž základě by obě strany nastalou situaci komplexně vypořádaly, a to i s ohledem na možné promlčení některých nároků. Teprve nebude-li vůle k řešení situace smírnou cestou, nezbude než obrátit se na příslušný soud s uplatněním nároku na vydání bezdůvodného obohacení. Před podáním případné žaloby je možné některé vzájemné nároky obou stran započíst.

Zapomenout však nelze na splatnost bezdůvodného obohacení, která nastává, jak již bylo výše uvedeno, až po výzvě oprávněné strany adresované straně povinné k vydání bezdůvodného obohacení. Tato výzva může být učiněna až v žalobním návrhu, resp. podání žaloby na zaplacení pohledávky z bezdůvodného obohacení je považováno za výzvu k plnění. V tomto však musí být zřejmý projev vůle směřující k úhradě příslušné pohledávky, nepostačí pouhý projev vůle směřující k započtení; tehdy by nedošlo k zániku pohledávek započtením.³³

V podrobnostech odkazují na předchozí části analýzy, která již blíže vysvětlila otázky rozsahu vydávaného bezdůvodného obohacení, otázky promlčení a možnosti započtení promlčených pohledávek, a jiné.

³² Daniel Křetínský: Ještě k následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku, Právní rozhledy 9/1997, s. 473.

³³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1642/2006.

VI.

Závěr a doporučení

Cílem této právní analýzy bylo popsat jednotlivé otázky a důsledky případné neplatnosti smlouvy o převodu části podniku v důsledku soudního prohlášení neplatnosti usnesení mimořádné valné hromady VaK Zlín ze dne 30. 4. 2004, jež schválila návrh jejího znění, zejména pokud jde o portfolio uzavřených smluvních vztahů, zaměstnanecké otázky, majetkové vyrovnání stran neplatné smlouvy, odpovědnostní nároky a dopady neplatnosti smlouvy do sféry účetnictví a daně z příjmů, včetně problematiky předmětu podnikání a návrhu postupu vzájemného vyrovnání v návaznosti na procesní otázky.

Předložená analýza vychází zejména z aktuálního stavu rozhodovací praxe soudů a dostupných komentářů k příslušným zákonům, je však potřeba uvést, že konkrétní posouzení případu příslušným soudem se může v každém jednotlivém případě lišit a nelze tak nijak garantovat jeho setrvání na již vysloveném právním názoru. Nutno také říci, že celá řada otázek vznikajících při této složité kauze a jejich posouzení nebyly dosud českými soudy v takovém rozsahu řešeny a shora uvedený rozbor pak vychází z obecné interpretace právních předpisů nebo principů, jež se však může od případných závěrů příslušného soudu lišit. Nadto ještě do hry vstupuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a vůbec řada dalších rekonstrukčních předpisů, které mohou vést ke změně nahlížení soudů na některé dříve jinak řešené otázky.

Vzhledem ke složitosti a rozsahu celé věci, a s přihlédnutím k pravděpodobné délce trvání a výši nákladů možných soudních sporů i jisté právní nejistotě, které s sebou soudní spory nesou, lze především doporučit jednání stran směřující k uzavření dohody o narovnání, na jejímž základě by obě strany nastalou situaci komplexně vypořádaly (včetně zohlednění probíhajících, skončených či nově uzavřených smluvních vztahů, a to i ve vztahu k zaměstnancům), nadto při možném promlčení některých nároků. Pokud však nebude vůle stran k řešení situace smírnou cestou dohody, nezbude než obrátit se na příslušný soud; nutno však upozornit na složitost jakéhokoliv vyčíslování peněžitých nároků z titulu bezdůvodného obohacení a jejich dokazování (především cestou znaleckých posouzení), a to i s ohledem na dobu, jež v mezidobí od uzavření převodní smlouvy do současnosti uplynula, s čímž souvisí i riziko promlčení některých nároků. Otázky promlčení se pak prolínají rovněž do sféry případných odpovědnostních nároků, u nichž jak bylo výše popsáno, lze předpokládat ve velkém rozsahu jejich promlčení.

S úctou

Piotr Adamczyk, advokát

VII. Zdroje

Odborné publikace:

- ❖ Čáp Z., Kovařík Z., Pokorná J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2009, 1996 s.
- ❖ Hendrych, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1445 s.
- ❖ Holejšovský, J. *Valné hromady společností s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, 552 s.
- ❖ Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.
- ❖ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2002, 1325 s.
- ❖ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 1469 s.
- ❖ Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M. a kolektiv: *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání, Praha 2009, 2321 s.
- ❖ Tichý, L., Pipková P. J., Balarin, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 504 s.
- ❖ Vaněk, J. *Neoprávněný majetkový prospěch*. Praha: Panorama, 1987, 234 s.

Odborné články:

- ❖ Juraj Alexander: Prodej podniku, souhlas akcionářů a výklad § 67a ObchZ, *Právní rozhledy* 21/2006, s. 787.
- ❖ Petr Čech: Několik doplňujících poznámek k výkladu § 67a ObchZ, *Právní rozhledy* 7/2007, s. 254.
- ❖ Jan Dědič, Jan Lasák: Rozhodování jediného společníka (akcionáře) včera, dnes a zítra, *Obchodněprávní revue* 9/2012, s. 241.
- ❖ Tomáš Dvořák: Dispozice s podnikem, *Právní rozhledy* 3/2003, s. 119.
- ❖ Tomáš Dvořák: Neplatnost usnesení valné hromady kapitálových obchodních společností po novele obchodního zákoníku, *Bulletin advokacie* 5/2001, s. 19.
- ❖ Jiří Handlar: Námitka neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky notifikovaného dlužníka, *Právní rozhledy* 9/2012, s. 318.
- ❖ Daniel Křetínský: Ještě k následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku, *Právní rozhledy* 9/1997, s. 473.
- ❖ Daniel Křetínský: K promlčení práva na vydání předmětu bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích, *Právní rozhledy* 1/1998, s. 18.

- ❖ Karel Marek: Poznámka k promlčení bezdůvodného obohacení v obchodněprávních vztazích, Bulletin advokacie 10/2005, s. 48.
- ❖ Lenka Mikulcová: Běh promlčecí doby v režimu obchodního zákoníku dle nejnovější judikatury Nejvyššího soudu ČR, Právní rozhledy 17/2011, s. 621.
- ❖ Jan Petřík, Michal Strnad: K možnosti aplikace § 107 odst. 3 občanského zákoníku na promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení v obchodněprávních vztazích, Bulletin advokacie 1/2007, s. 16.
- ❖ Vlastimil Pihera: Opět k § 67a ObchZ, Právní rozhledy 12/2007, s. 444.
- ❖ Vlastimil Pihera: Poznámka k „výkladu“ § 67a ObchZ, Právní rozhledy 2/2007, s. 66.
- ❖ Milan Skála, Josef Fiala, Jaroslav Kobík: Zánik právního vztahu - účetní a daňové dopady, Daňový expert 2006/6.
- ❖ Jiří Švestka, Ludvík Kopáč: K některým následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku, Právní rozhledy 2/1997, s. 66.

Judikatura:

- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 4. 1975, sp. zn. 2 Cz 8/75
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 1999, sp. zn. 25 Cdo 2578/98
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 1999, sp. zn. 26 Cdo 84/99
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1789/2000
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2001 sp. zn. 25 Cdo 845/99
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1270/99
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 413/2000
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2148/2000
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 355/2001
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2003, sp. zn. 33 Odo 258/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 35 Odo 619/2002
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 29 Cdo 2631/2000
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 414/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003
- ❖ rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2004, sp. zn. 32 Odo 885/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2029/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2145/2004
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 211/2005
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 33 Odo 871/2005
- ❖ stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2006, sp. zn. 33 Odo 1184/2005

- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 32 Odo 1097/2005
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2006, sp. zn. 33 Odo 52/2005
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 762/2005
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 1120/2005
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1806/2006
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 68/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 32 Odo 1087/2006
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3800/2007
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1642/2006
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2842/2007
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2009, 23 Cdo 925/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2011/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3526/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1277/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1069/2008
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. 32 Cdo 2436/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2029/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2250/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1599/2008
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3603/2008
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 431/2010
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4421/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4379/2008
- ❖ Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 3391/10
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1588/2010
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3473/2009
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1870/2010
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1035/2011
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1499/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 31 Cdo 4781/2009
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 4078/2011
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3042/2012
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 33 Cdo 131/2012
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2013, sp. zn. 26 Cdo 1707/2013
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2083/2013
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2325/2013
- ❖ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/2012
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3092/2012

- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Cdo 1168/2013
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze 14. 1. 2015, sp. zn. 31 Cdo 3581/2012

Ostatní:

- ❖ ASPI – automatizovaný systém právních informací
- ❖ Dvořák, D. Změny smluv ve veřejných zakázkách. PF Masarykovy univerzity. Dostupné na:
https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/dvorak_david.pdf